

beliren yeni tür sanatçı özer kabaş

Son on senenin plastik sanatlar ortamının gelişim çizgisine bir göz atarsak birtakım sanatçıların gerek işlerinde ve gerekse dış dünyaya karşı olan tavırlarında daha anlatımcı ve rahat bir tutum görmekteyiz.

Bu tür sanatçının özünü ve toplumdaki görevini daha iyi belirlediği her haliyle belli olmaktadır. (Cihat Burak, Hans Hoffman, Louis Bunuel gibi sanatçılar daha yaşlı olmakla beraber bunun dışında düşünülmemektedirler.)

Sanatçılar yaptıkları işi bu kez hem görüntüsel ve hem de sözlü olarak daha anlatabilir durumdadırlar (1). Bu rahatlama sanatçıların gevşemesinden değil, bu devrede kendisiyle gerçek bir hesaplaşmaya girmiş olmasından doğmaktadır.

Bu araştırma, bazı kez plastik sanatların alışılmış biçim ve ustalıklarını yok sayacak kadar ileri gidip bazı kez de yepyeni teknik ve ustalıklarla görenleri şaşırtmaktadır. Son yarım asırdır yapılan deneylerden bugünün sanatçısı başka bir biçimde yararlanmaktadır.

Kendini ve yapıtını insan çevresiyle dolaysız ve aracısız bağdaştırma, kendi kendini daha anlatır duruma getirmeye çalışma yeni bir bağımsızlık anlayışı içinde geliştirilmektedir. Belli merkezlerden yönetilmeye çalışılan sanat akımlarının merkezizetçi, katı ve modacı tavrına karşı bölgesel rahatlamalar ve çeşitlemeye olan saygı bu tür sanatçıları artmaktadır.

Mimaride Mies Van Der Rohe'nin yarattığı işlevsel 'Pürizm' enternasyonal etkilerini bir çok mimarın daha esnek tutumları karşısında kaybetmiştir. Gropius'un başlattığı Bauhaus geometrisi bugünün halkçı mimarının aradığı çözümlere kısa gelmektedir. Tabii bu etkilerden kurtulup rahatlamak kolay olmaktadır. Mies'in en namuslu takipçilerinden Philip Johnson'un bir konuşmasında Mies'in etkisinden kurtulmak için kısa bir süre Rönesans mimarisi ve Gi-

orgio Vasarinin mimari anlayışını denediğini söylediğine şahit olduk. (2) Philip Johnson'un bu çabası geçici bir süre için etkilerden sıyrılma ve ortam değiştirme isteği olsa gerek. Yoksa ondokuzuncu asırda olduğu gibi bir üslup tekrarına varma isteği düşünülemez. Onun için yeni tür sanatçılarda tarihe daha yalın, daha tepkisiz, ve daha dinamik bir bakış açısı görüyoruz.

Plâstik sanatlarda, son onbeş yılda bir "izm" enflasyonu ve yorgunluğu görmekteyiz. Galeriler tarafından yaratılmaya çalışılan düzmece akımlar ve telaşlı eleştirmenlerin ekmeke parası uğruna yaptıkları yakıştırmaları artık pek kimse yutmamaktadır. Dıştan içe doğru oluşturulmaya çalışılan sanat akımları yeniden sıhhatli bir biçimde içten dışa doğru oluşma yolundadır.

En özel anlatımlara yönelen sanatçılar bile yaptıkları figürleri çağın toplum psikolojisinden ayrı düşünmemektedirler. Böyle bir sanatçı için Sigmund Freud'un teorileri her zaman için kendi çerçevesi içinde geçerli olmakla beraber yeni anlatımlar için son derece yetersiz ve yavan gelmektedir.

Sanatçı, tarihin akışına, toplum bilime ve doğaya bağlı bir ritmi sanat borsasının ve piyasasının yaratmaya çalıştığı uydurma ritme tercih etmektedir. Zaman zaman yapay akımlara kapılmış olan sanatçıları insafsızca suçlamamak gerekir.

Çünkü kendi mert bünyelerine aykırı bir düzene bir miktar kapılmış olmanın fiyatını çok ağır, kendi hayatlarıyla ödemişlerdir. (Ashile Gorky ve Jackson Pollock'un acıklı ölümleri) Hayatlarının son devirlerinde, kendilerinden sonra gelen kuşakları çaresizce bile olsa uyarmayı bil-

(1) Fahir Aksoyla bir konuşma., DOST dergisi, Nisan, 1972 Frank Callo ile konuşma (heykeltras) American Artist, Mart 972
(2) Philip Johnson'un konferansı, Yale, G.S. Akademisi, 1959

dost

FİKİR VE SANAT DERGİSİ
KURULUŞU : 1947
YENİ DİZİ : 89
EKİM MART 1972
CİLT : 24
SAYISI 5 LİRA